

ning, tungvattenreaktorer, och verkstäder för tillverkning och montering, vapenbärare och så vidare. När USA omkring 1960 valde att förespråka lättvattenreaktorer för den civila kärnenergin och dumpa priset på upparbetat uran innebar det dödsstöten för den svenska linjen. Jan Prawitz skrev i *Svensk kärnvapenpolitik under 50 år*: "Ett antal ekonomiskt motiverade åtgärder hade gjort merparten av den civila kärnkraften oförenlig med militär samproduktion, och sammantagna utgjorde de ett 'tyst nej' till en svensk kärnvapenstyrka." Prawitz pekade också på vilken avgörande roll USA:s och NATO:s förändrade kärnvapendoktrin i början av 1960-talet hade, från massiv vedergällning till ett flexibelt försvar, där de konventionella vapnen fick en alltmer framträdande roll. Dessa båda orsaksfaktorer bekräftas av Jonter's studie. Den vanliga föreställningen att det var opinionsbildningen mot svensk atombomb, ledd av det socialdemokratiska kvinnoförbundet, som satte stopp för svensk atombomb ägnar Jonter kapitel 5 åt. Han tillmäter den politiska debatten en inte obetydlig roll för beslutet.

I kapitel 6 visar Jonter hur en förändrad inriktning omkring 1960 med ett aktivt svenskt deltagande i den internationella nedrustningsdebatten tog över det säkerhetspolitiska tänkandet och agerandet. Undénplanen lades fram inför FN hösten 1961, Sverige under Alva Myrdals ledning tog ett flertal initiativ i förhandlingarna i Genève som påbörjades våren 1962. Och Sverige spelade en aktiv roll inför det partiella provstoppsavtal som ingicks sommaren 1963. Fem år senare undertecknades icke-spridningsavtalet, som blev den definitiva slutpunkten för tankarna på en svensk kärnvapenstyrka.

Nynäshamn

STELLAN ANDERSSON

Helena Tolvhed, *På damsidan: Feminitet, motstånd och makt i svensk idrott 1920–1990* (Göteborg & Stockholm: Makadam förlag 2015). 296 s.

Sällan gör sig genus, maktordningar och samhälleliga normer tydligare än i idrottens värld. Tämligen icke-ifrågasatt ligger kön som grund för uppdelning av verksamheter, resursfördelning, status och medialt utrymme som speglar en upprepande genushierarkisk ordning. Idrottshistoria gör sig således särskilt bra som studieobjekt för genusforskare. Trots detta har idrotts-historia och kvinnoforskning i förvånansvärt liten utsträckning kopplats samman. Helena Tolvheds senaste bok *På damsidan: Feminitet, motstånd och makt i svensk idrott 1920–1990* är ett välkommet bidrag. I denna empiriskt välgrundade och teoretiskt genomarbetade bok om kvinnor i svensk idrott mellan 1920 och 1990 får vi en bredare och djupare förståelse för hur genus

skapats, utmanats och omförhandlats på idrottens fält. Historiskt har idrott betraktats som en manlig arena. Maskulinitet har stått som idrottens symbol där män visat styrka medan kvinnors idrottsutövande haft fokus på estetiska inslag. Författaren visar hur idrottens rötter fortfarande gör sig gällande.

Med exempel från friidrott, motorsporten rally och handboll får vi följa kvinnor i den idrottshistoriska utvecklingen. Boken bygger på arkivmaterial: förbunds- och pressmaterial, en självbiografi samt intervjuer. I intervjuerna ger idrottare personliga retrospektiva skildringar och reflektioner av sina idrottskarriärer. Som Tolvhed själv skriver följer hon därmed en historievetenskaplig tradition med demokratisk ansats som syftar till att lyfta fram röster från marginaliserade grupper. För att ytterligare lyfta fram dessa röster tycker jag att varje delstudie framöver förtjänar en egen plats – möjligen i artikelform – för att kunna utvecklas och framför allt för att inte gå förlorad i mängden. Boken bygger således på ett rikt material som ger en mångfacetterad skildring av samma händelseförlopp. Det grundliga metodologiska tillvägagångssättet visar spännvidden inom – och mellan – idrottspolitik, mediala genuskodade framställningar samt idrottens betydelse för den enskilda utövaren.

Tolvhed sätter de idrottshistoriska händelserna i ett större samhälleligt sammanhang och visar hur det fysiska är politiskt och motiverar därmed idrottens plats i genusvetenskaplig forskning, och nödvändigheten av att idrottsvetenskapen gräver djupare i genusfrågor.

Författaren belyser idrottsarenornas centrala plats i den så kallade första vågen av feminism. Också efter införandet av kvinnlig rösträtt fortsatte idrottsarenorna att vara centrala för kvinnoförbunden. I Sverige återfanns kvinnorrättskampen i det progressiva och feministiska Svenska Kvinnors Centralförbund för Fysisk Kultur (SKCF) som bildades 1924. Ett särartfeministiskt idrottsförbund för, av och med kvinnor. I sitt framlyftande av denna bortglömda del av svensk idrottshistoria som exempel på *roads not taken* blir boken extra spännande. Författaren visar också sin kompetens och ambitionsnivå med att bidra med ny empirisk grundforskning.

Tolvhed väver in SKCF i ett internationellt sammanhang av modernitet, emancipation och fortsättningen på rösträttskampen. 1920-talets kvinnorörelse drev den vunna rösträtten och medborgarskapet vidare för att förverkliga jämlikhet och demokrati. Kvinnor skulle aktivt delta i alla samhällsområden, också i idrottsrörelsen. I styrelsen för denna progressiva rörelse satt flera tongivande kvinnor, som Ada Nilsson, känd aktör och debattör i kvinnofrågor.

Tolvhed visar hur denna framåtgående rörelse för kvinnor i idrotten stannade av mot slutet av 1920-talet, i Sverige och internationellt, och egentligen inte plockades upp förrän under 1970-talets kvinnorörelse. Här tydliggörs

att damidrottens utveckling inte kan förstås som en varken entydig eller rak linje, vilket gäller för det mesta inom samhällsutveckling.

En viktig poäng som Tolvhed lyfter fram från intervjuerna är att alla framgångsrika idrottskvinnor inte vill framställas som feministiska förgrundsfigurer. Inte heller säger de sig ha upplevt sig negativt behandlade på grund av könstillhörighet, även om den könsbaserade kampen för ekonomiska resurser var ständigt närvarande. I det sammanhanget bjuder Tolvhed till vidare tankar om genusanalys och poängterar hur den ofta har präglats av undertoner där feminint kodade praktiker jämföras med något icke-eftersträvansvärt, vilket kan och bör ifrågasättas.

Som jag ser det är bokens huvudsakliga poäng att samhällets genusordning påverkar de ideologier och praktiker som omgärdar idrotten, men att idrottsrörelsen också har möjligheter att forma och omformulera den rådande genusordningen. Utvecklingen för kvinnor i idrotten tydliggör kontinuitet och förändring i kvinnors idrott som väcker nya frågor, precis som god forskning ska göra.

Sammanfattningsvis är *På damsidan* ett gediget forskarhantverk som kännetecknas av tydliga och noggranna metodologiska resonemang, omfattande teori och empiri i en framåtsträvande dialog som dessutom förmedlas på ett lättillgängligt språk.

Linnéuniversitetet

CECILIA JONSSON

Daniel Nyström, *Innan forskningen blev radikal: En historiografisk studie av arbetarhistoria och kvinnohistoria* (Umeå: Umeå universitet 2015). 283 s.

Innan forskningen blev radikal är en idéhistorisk avhandling som behandlar historiografi om forskning, närmare bestämt om arbetarhistoria samt kvinnohistoria. Titeln syftar på att historiografen oftast framställer arbetarhistoria och kvinnohistoria som forskningsområden som växte fram ur 1970-talets vänsterradikala rörelser respektive kvinnorörelse. Författaren Daniel Nyström menar att en sådan historieskrivning har resulterat i att arbetar- och kvinnohistorisk forskning som bedrevs före 1970-talet har marginaliserats. Hans syfte är att undersöka grunderna för den här historieskrivningen.

Nyström griper sig an sin uppgift genom två frågeställningar. Dels vill han undersöka vilka betoningar och gränsdragningar historieskrivningen gör när den skriver fram arbetarhistoria och kvinnohistoria som ett resultat av 1970-talets radikala strömningar, dels undersöker han vilka vetenskap-